

TÜRK MAHKEMELERİNİN BİLİMSEL GÖRÜŞLERDEN YARARLANMASI HAKKINDA BAZI DEĞERLENDİRMELER*

Some Remarks on the Use of Scientific Opinions by Turkish Courts

Murat Can PEHLİVANOĞLU*

Mustafa Emin ÖZCAN**

ÖZ

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 1(3) uyarınca “hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır”. Bununla beraber, uygulamada hâkimin bilimsel görüşlerden ve dolayısıyla öğretiden hangi ölçüde yararlandığı bilinmemektedir. Oysa mahkemelerin bilimsel görüşlerden faydalanma ölçüsünün tespiti birçok açıdan önem taşımaktadır. Bu anlayışla, eldeki çalışmada, mahkeme kararlarını tarayan bir veri tabanı yoluyla hazırlanan veri seti üzerinden bir kısım güncel mahkeme kararı incelenmiştir. Bu kararlarda atf yapılan bilimsel görüşler tespit edilmiş, sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Türk hukuku uygulamasında bilimsel görüşler içerisinde en çok “yorumlayıcı” nitelikte olanlardan faydalandığı ve yine en çok kitap türünde somutlaşan bilimsel görüşlere ilgi gösterildiği tespit edilmiştir. Bununla beraber, atflara yansıdığı ölçüde, Türk hukuku uygulamasında bilimsel görüşlerden yararlanma oranının düşük olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Görüş, Hukukun Kaynakları, Öğreti, Atf, Mahkeme Kararları.

* **Gönderi:** 14.02.2026 - **Kabul:** 17.04.2026 | **Received:** 14.02.2026 - **Accepted:** 17.04.2026.

* Doç. Dr., İstanbul Kent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
✉ can.pehlivanoglu@kent.edu.tr • **ORCID** 0000-0001-7326-1859.

** Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye ✉ m.eminozcan@yahoo.com • **ORCID** 0009-0008-6067-6797.

Atf Şekli / Cite As: PEHLİVANOĞLU, Murat Can, ÖZCAN, Mustafa Emin (2026). Türk Mahkemelerinin Bilimsel Görüşlerden Yararlanması Hakkında Bazı Değerlendirmeler. ÇÜHAD, (9), 372-392.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

Pursuant to Article 1(3) of the Turkish Civil Code No. 4721, “the judge, in rendering a decision, shall make use of scientific opinions and judicial precedents”. Nevertheless, in practice, the extent to which judges rely on scientific opinions, and thus scholarly opinions, remains unknown. Yet, determining the degree to which courts make use of scholarly opinions is of great importance in many respects. With this understanding, the present study examines court decisions based on a dataset prepared through a database that scans judicial decisions. The scholarly opinions cited in these decisions were identified, classified, and evaluated. As a result of the study, it has been determined that, in the practice of Turkish law, scholarly opinions in an “interpretative” manner are predominantly used, and that the greatest attention is given to scholarly works embodied in books. Nevertheless, it has been observed that the overall rate of reliance on scholarly opinions, insofar as reflected in citations, remains low.

Keywords: Scientific Opinion, Sources of Law, Scholarship, Citation, Judgments.

GİRİŞ

Tüm hukuk sistemlerinde hukuk kurallarının yorumlanmasında bilimsel görüşlerden bir ölçüde faydalandığı bilinmektedir¹. Hukuk uygulamasında bilimsel görüşler özellikle hâkim, savcı, avukat ve noterleri somut olaya uygulanacak hukuk kurallarını tespit ve yorumlama faaliyeti bakımından ilgilendirmektedir². Bilimsel görüşler uygulamadaki hukuk bilgisini de şekillendirmektedir³. Nitekim Türk hukukunda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (“TMK”) m. 1(3)’ün “*hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır*” hükmü uyarınca, bilimsel görüşler hukukun yardımcı kaynakları arasında kendisine yer bulmaktadır⁴. Hâkimin bir bilimsel görüşten istifade edebilmesi için ise bilimsel görüşü bilimsel olmayan görüşten ayırt edebilmesi ve görüşler arasındaki farkı ortaya koyabilmesi gerekmektedir⁵.

Hâkim bilimsel görüşlerle bağlı değildir, ancak onlardan yararlanmak zorundadır⁶. Bu anlamda somut olayı değerlendiren hâkimin bilimsel görüşleri dikkate alarak gerekli hukuki tartışmayı yapması beklenmektedir⁷. Böylece hâkim hukuku uygulama görevini şahsi ve fiili imkanlarının üzerinde bir nitelikte yerine getirebilmektedir⁸. Ayrıca bilimsel görüşlerin dikkate alınması, mahkeme kararını keyfi olmaktan

¹ SHECAIRA, s. 19; FEDYNSKYJ, s. 637.

² TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANLIĞI, s. 7; SMITS, s. 11.

³ Bkz. BERTIE, s. 347- 348.

⁴ HATEMİ, s. 82; KAŞAK, s. 945; AKTAŞ, s. 24.

⁵ EISENBERG, s. 110- 112.

⁶ OĞUZMAN/BARLAS, s. 128; ZEVLİLİLER, s. 380.

⁷ KAŞAK, s. 1131.

⁸ RUBİN, s. 1891.

kurtarmaktadır⁹. Bilimsel görüşlerin değerlendirilerek karar verilmesi hukuki güvenlik sağlamaktadır¹⁰. Mahkeme kararlarında öngörülebilirlik de temin etmektedir¹¹. Özellikle hukuk kurallarının tedvin edilmemiş olduğu ya da tedvin edilenlerin muğlak veya yoruma açık hükümlerle somutlaştığı hallerde bilimsel görüşlere başvurma ihtiyacı daha fazla olmaktadır.

Türk hukuk uygulamasında bilimsel görüşlerden Türk Mahkemelerince hangi ölçüde faydalanıldığı bilinmemektedir. İnceleyebildiğimiz kadarıyla, Türk mahkemelerinin verdikleri kararlarda öğretiye ne kadar atıf yaptıklarının hesaplanarak incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır¹². Oysa bir hukuk sisteminde hâkimin bilimsel görüşlerden yararlanma ölçüsü üç bakımından önemli bir göstergedir. İlk olarak, atıfların varlığı ya da yokluğu mahkeme kararlarının niteliğini göstermektedir. Zira hukukun kaynaklarını gereği gibi değerlendirmeyen ve gerekçesinde belirtmeyen bir hâkimin verdiği kararın ne kanuniliğinden ne de meşruiyetinden söz edilebilir. İkinci olarak, bilimsel görüşlere başvurmamanın ölçüsü yasama faaliyetinin niteliğini göstermektedir, zira mahkemelerce bilimsel görüşlere başvurulma biçiminden mevzuatın uygulanmasında tereddüt olup olmadığı anlaşılacaktır. Üçüncü olarak, bilimsel görüşlerden faydalanmanın ölçüsü o hukuk sistemine ilişkin bilimsel görüşlerin niteliğini göstermektedir¹³. Nihayetinde hâkimin bilimsel görüşlerden yararlanmaması, bilimsel görüşlerin niteliğine ilişkin bir kuşkudan da ileri gelebilir.

Bu çalışmada Türk Mahkemelerinin hukukun kaynaklarından biri olan bilimsel görüşlerden yararlanma durumu bir pilot konu, zaman dilimi ve mahkeme bağlamında tespit edilmekte, akabinde bu tespit üzerinden değerlendirmelerde bulunmaktadır. Çalışmada ampirik (deneysel) araştırma yöntemi (*empirical research*) benimsenmiştir¹⁴. Kararlar üzerindeki inceleme ise ampirik analizin bir biçimi olarak görülen “içerik analizi” (*content analysis*) denilen yöntemle gerçekleştirilmiştir¹⁵. Çalışmada kullanılan mahkeme kararları (“veri seti”) özelinde içerik analizi yöntemi, belirli bir şekilde seçilen kararların içeriği okunarak bunların belirli yönlerinin kayıt altına alınması ve bunlardan sonuç çıkarılması şeklinde

⁹ ARAL, s. 108. “Anayasa, kanun hükümleri ve hukukun genel ilkeleri bir yana bırakılarak hâkimin kendine göre bir anlayış ve uygulama oluşturup, kararlarını buna göre vermesi usul ve yasaya aykırıdır.” (Yargıtay 19. H.D. E. 2014/872 K. 2014/3096 T. 18/02/2014, www.lexpera.com.tr).

¹⁰ TMK m. 1(3) hükmüne rağmen bilimsel görüşlerin “yargıçların tarafsız ve objektif düşünceleriyle değil subjektif düşüncelere dayalı karar verdikleri kanaati oluşabileceği ve bu durumun kararları tartışmaya açık hale getireceği” gerekçesiyle mahkeme kararlarında dikkate alınmamasını ifade eden Danıştay 6. D. E. 2008/13112 K. 2010/9098 T. 12/10/2010 (www.lexpera.com.tr) kararına katılmanın mümkün olmadığı bu vesileyle vurgulanmalıdır.

¹¹ KAŞAK, s. 1139.

¹² Türk hukukunda mahkeme kararlarının İsviçre hukukundaki kadar yaygın bir şekilde bilimsel görüşlerden yararlanmadığı yönünde bkz. KAŞAK, s. 1157.

¹³ Bkz. PEIL, s. 145.

¹⁴ Hukukta ampirik (deneysel) araştırma yöntemi hakkında bilgi için genel olarak bkz. EPSTEIN/ MARTIN, s. 18 vd.

¹⁵ Aynı yöntem Amerika Birleşik Devletleri Federal Yüksek Mahkemesi’nin kararlarının öğretiye atıf durumunu inceleyen bir çalışmada da tercih edilmiştir, bkz. PETHERBRIDGE/SCHWARTZ, s. 1000.

uygulanmıştır¹⁶. Mahkeme kararlarının metinlerinde atıf yapılan, dolayısıyla yararlanılmış olduğu varsayılan bilimsel görüşler tespit edilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

I. METODOLOJİ

Çalışmaya konu edilen mahkeme kararlarından mütevellit veri seti¹⁷, çeşitli filtreleme opsiyonlarının bulunması ve uygulamada hukuk araştırmacıları tarafından sıklıkla tercih ediliyor olması nedeniyle “Lexpera” adlı veri tabanı¹⁸ üzerinden oluşturulmuştur. Dolayısıyla pilot konu, zaman dilimi ve mahkeme bağlamında filtreleme, adı verilen veri tabanında sunulan filtreleme araçları kullanılarak yapılmıştır¹⁹. Buna göre, ilk olarak, mahkeme kararları karar tarihlerine göre 01.01.2024 ila 31.12.2024 tarihleri arasında olacak şekilde sınırlandırılmıştır. Böylece veri setinde bulunan en eski tarihli karar 08.01.2024 ve en yeni tarihli karar ise 26.12.2024 karar tarihli olmuştur. Kararlar için bu tarih aralığının seçilmesinin sebebi, eldeki çalışmanın hazırlandığı tarihte veri tabanında tatmin edici sayıda kararın bulunduğu en güncel yılın 2024 olmasıdır. Veri tabanında listelenen kararlar ilgili mevzuata göre sadece 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na ilişkin kararlar olacak şekilde bir kez daha filtrelenmiştir. Son olarak, mahkemeye göre yapılan filtrelemede Yargıtay Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu seçilmiştir. Buna göre oluşturulan veri setinde 2472 Yargıtay Hukuk Dairesi Kararı ve 29 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı (toplam 2501 karar) kendisine yer bulmuştur²⁰.

Veri setinde yer alan mahkeme kararları belirlendikten sonra bu defa kararların içeriğinin analiz edilmesine geçilmiştir. İçerik analizi bakımından ilk husus TMK m. 1(3) hükmünde geçen “bilimsel görüş” kavramının anlamının belirlenmesi olmuştur. Bu çerçevede, mezkûr kavramın “öğreti” ve “doktrin” ile aynı anlama geldiğinin kabul edildiği dikkate alınmıştır²¹. Hükümdeki “bilimsel” ibaresinin öncelikle hukuka gönderme yaptığı ancak somut uyuşmazlığın çözümüne fayda sağladığı ölçüde hukuk tarihi, hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi, hukuk teorisi ve hukuk etiği alanındaki bilimsel görüşlerden de yararlanılabileceği, somut uyuşmazlığın çözümü bakımından elverişli diğer bilimlerin de hâkim tarafından incelenmesine bir engel bulunmadığı görülmüştür²². Bu nedenle veri setinin içerik analizi yoluyla

¹⁶ İçerik analizi yöntemi hakkında genel olarak bkz. HALL/ WRIGHT, s. 64.

¹⁷ Veri seti bu çalışmanın yazarlarından Mustafa Emin Özcan tarafından hazırlanmış, daha sonra çalışmanın diğer yazarı Murat Can Pehlivanoglu tarafından önerilen metodoloji yoluyla yine Mustafa Emin Özcan tarafından sınıflandırılmıştır.

¹⁸ Lexpera veritabanına <https://www.lexpera.com.tr> adresi üzerinden erişilmektedir.

¹⁹ Kararların incelenmesi sırasında herhangi bir şekilde yapay zekâ kullanılmamış, yalnızca karar künyelerinin sıralanması, sınıflandırılması, listelenmesi, Daire, Esas ve Karar Tarihlerinin ayrıştırılması gibi verilerin işlenmesi sırasında çeşitli bilgisayar programları kullanılmıştır.

²⁰ Veri tabanında kararların gösterim şekli her erişim tarihinde farklı biçimde gerçekleşmektedir, dolayısıyla veri setinin 04.28.2025 saat 19:17 şeklindeki erişim tarihi ile oluşturulduğunu belirtmek önem arz etmektedir.

²¹ KAŞAK, s. 1143.

²² KAŞAK, s. 1144- 1145; DURAL/SARI, s. 144.

incelenmesiyle bulunan bilimsel görüşlerin konuları bakımından bir sınırlama yapılması gerekli görülmemiştir.

Bilimsel görüşlerin niteliği bakımından ise hâkimin faydalandığı bilimsel görüşlerin çoğunluk tarafından benimsenmiş olan görüşlerden olmasının gerekmediği²³, ancak mehzaz düzenlemenin etkisiyle bu bilimsel görüşlerin teyit edilmiş bilimsel görüşlerden olmasının arandığı anlaşılmıştır²⁴. Nitekim uygulamada da yararlanılacak bilimsel görüşlerin teyit edilmiş görüşlerden olması, sahiplerinin bağımsız olması, ayrıca görüşlerin bilimsel çalışma usullerine göre hazırlanmış ve yayımlanmış olması beklentisinin yerleştiği görülmüştür²⁵. Hal böyle olunca, veri setinin içerik analizi yoluyla bulunarak bilimsel görüş niteliğine sahip olduğu tespit edilen çalışmalar, akademik atıf usulleri gözetilerek mahkeme kararı metninde eser ya da yazar adı yazılan çalışmalar olmuştur. Bu anlamda bir çalışmaya atıf yapılması, yani bir çalışmanın mahkeme kararında atıf kuralları kısmen ya da tamamen gözetilerek zikredilmiş olması, hâkim tarafından bilimsel görüşten faydalanıldığı şeklinde yorumlanmıştır²⁶.

Diğer taraftan, mahkeme kararlarında sıklıkla yer verildiği görülen uzman görüşleri ve bilirkişi raporları bilimsel görüş olarak dikkate alınmamıştır. Hiç kuşkusuz ilk bakışta TMK m. 1(3) hükmünde yer verilen “bilimsel görüşler” kavramının içerisinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (“HMK”) m. 293(1) hükmünde düzenlenen uzman görüşünün de bulunduğunu yanılığısı oluşabilmektedir²⁷. Ancak HMK m. 293(1) kapsamındaki uzman görüşü takdiri deliller içerisinde yer almaktadır²⁸. Aynı durum bilirkişi raporu için de geçerlidir²⁹. Bu açıdan mahkemeler uzman görüşünü TMK m. 1(3) uyarınca hukukun kaynaklarından biri olduğu için değil³⁰, HMK rejiminde “İspat ve Deliller” başlığı altında düzenlenen delillerden biri olduğu için dikkate almaktadır³¹. Benzer şekilde, hukuki konularda bilirkişi incelemesine başvurulamıyor olması (HMK m. 266) da bilirkişi raporunun TMK m. 1(3) anlamında bir bilimsel görüş

²³ OĞUZMAN/BARLAS, s. 128. “Dayanılan çözüm çoğunlukça (baskın görüş tarafından) benimsenmiş bir çözüm olmasa bile, mutlaka hukuksal dayanakları bulunan inandırıcı, tutarlı bir çözüm olmalıdır” (SEROZAN, s. 113)

²⁴ KAŞAK, s. 1138; DURAL/SARI, s. 144.

²⁵ Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu Başvuru No. 2019/7 Karar No. 2019/8 Karar Tarihi: 24/10/2019, <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1706686281.pdf> (E.T. 09/08/2025). Kararda, Kurul, hâkimin güvendiği üniversite öğretim üyelerinin yüz yüze veya iletişim araçları yoluyla hukuki görüşlerini almasının yargı etiği ilkelerine uygun olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca bkz. KAŞAK, s. 1147.

²⁶ Benzer yaklaşım için bkz. PETHERBRIDGE/SCHWARTZ, s. 1000.

²⁷ Bkz. ÖZBAY/NARBAY, s. 145; ÖZBEK, s. 148.

²⁸ OĞUZMAN/BARLAS, s. 131.

²⁹ ERDOĞAN/ ÜÇÜNCÜ, s. 358; ULUKAPI, s. 201; Yargıtay 3. H.D. E. 2016/17504 K. 2018/4357 T. 24/04/2018.

³⁰ KAŞAK, s. 1146.

³¹ Mütalaalarda ileri sürülen görüşlerin menfaat ilişkisinin varlığı nedeniyle TMK m. 1(3) anlamında bilimsel olmadığı yönünde bkz. KAŞAK, s. 1148. Uygulamada hâkimin hukuk bilgisi ile çözmesi gereken hususlarda uzman görüşünden yararlanılmasına mesafeli yaklaşılmaktadır (HMK m. 266). Öğretide bir kısım yazar, taraflar tarafından sunulan hukuki konularda uzman görüşünün niteliğinin ancak taraf beyanı olduğunu değerlendirmektedir (Bkz. KAPLAN, s. 563).

olarak kabulünü zorlaştırmaktadır³². Hal böyle olunca, mahkemelerin uzman görüşlerini ya da bilirkişi raporlarını değerlendirip değerlendirmedini ölçmek suretiyle bilimsel görüşlerden yararlanma durumunun tespit edilmesi faydasız görülmüştür³³.

Bu çalışmada hem nicelik hem de nitelik yönünden ikili bir değerlendirme yapılmış, yargı kararlarında bilimsel görüşten hem ne kadar hem de ne surette yararlandığının ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu sırada bazı kararlarda tespit edilen atıfların esasen alt derece (ilk derece veya istinaf) mahkemesinin kararının özet metninde yer aldığı görülmüştür. Alt derece mahkemesinin karar metninin üst derece mahkemesi kararının içerisine dahil edilmesi ve o sırada bir bilimsel görüşün karar metni içerisinde yer alması, kararı veren üst derece mahkemesinin o bilimsel görüşten yararlandığı şeklinde kabul edilmemiştir. Diğer taraftan, bir kararda karşı oy yazısı içerisinde bilimsel görüşten yararlanılması ise bilimsel görüşten yararlanma olarak kabul edilmiştir. Sayısal veriler çıkarıldıktan sonra³⁴ bu defa atıf verilen bilimsel görüşlerin nitelik itibariyle incelemesi için hem ilgili atıflar hem de ilgili atıfların kullanıldığı paragraflar her bir karar için tek tek sıralanmış ve atıfların yapıldığı metinler anlamını kaybetmeyecek şekilde kısaltılarak listelenmiştir. Bu aşamada atıfların niteliği ise “tanımlayıcı”, “yorumlayıcı”, “özetleyici” ve “destekleyici” olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma yapılırken yalnızca atıf yapılan kaynağın niteliği değerlendirilmemiş, hâkimin bilimsel görüşten yararlanma amacı da ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır³⁵.

II. TESPİTLER

A. İSTATİSTİKİ TESPİTLER

İncelenen toplam 2501 karar arasında içerisinden az bir adet bilimsel görüşten faydalandığı tespit edilen karar sayısı 66’dır. Bu 66 kararın içerisinden 19’u Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı, kalan 47 karar ise Yargıtay Hukuk Dairesi kararıdır. Bunların 6 adedi Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 3 adedi Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11 adedi Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 16 adedi Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ve 11 adedi ise Yargıtay 12. Hukuk Dairesi kararıdır. Bu veriye göre, incelenen kararlar arasında Türk yargısının bilimsel görüşlerden faydalanma oranı yaklaşık yüzde 2,64’tür. Bir ilk tespit olarak, Amerikan Federal Yüksek Mahkeme kararlarının altmış bir yıllık arşivini inceleyen bir çalışmada bu oranın yüzde 32,21

³² Uygulamada hukuki konularda bilirkişiden görüş alınması konusunda istikrarlı kararların bulunmadığı yönünde bkz. ALİHOCAGİL, s. 565.

³³ Uzman görüşünün değerlendirilmemesinin tarafların temel hak ve özgürlükleri bakımından neticeleri olduğu unutulmamalıdır. Uzman görüşünün mahkemece dikkate alınmamasının hukuki dinlenme hakkını ihlal edeceği yönünde bkz. Yargıtay 15. H.D. E. 2015/5127 K. 2016/4635 T. 10/11/2016 (www.lexpera.com.tr).

³⁴ Bir esere birden farklı şekilde atıf yapılmış ise fakat özünde bu farklı atıflar aynı esere ait ise, bu durum tespit edilmiş ve sayısal veriler bu husus dikkate alınarak hazırlanmıştır.

³⁵ Bu anlamda bir atfın bir sınıf içerisine dahil edilmiş olması esasen diğer bir sınıflandırmaya hiç dahil edilemeyeceği anlamına da gelmemektedir.

olduğu dikkate alınarak³⁶, Türk yargısının bilimsel görüşlerden faydalanma oranının oldukça düşük olduğu söylenebilir.

En az bir adet bilimsel görüşten faydalandığı tespit edilen bu 66 kararda toplam atıf verilme sayısı³⁷ ise 185'tir. Bu 185 atıftan 77'si Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında yer alırken, 108 atıf Yargıtay Hukuk Dairesi kararlarındadır. Buna göre, 12 atıf Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 8 atıf Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 21 atıf Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 39 atıf Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ve 28 atıf ise Yargıtay 12. Hukuk Dairesi kararlarında yer almaktadır. Bu anlamda bilimsel görüşten faydalanma eğiliminde olan mahkemelerin faydalanma ölçüsünün kayda değer bir seviyede olduğunu söylemek mümkündür.

	Tüm Kararlar	Hukuk Genel Kurulu	Hukuk Daireleri	4. Hukuk Dairesi	6. Hukuk Dairesi	10. Hukuk Dairesi	11. Hukuk Dairesi	12. Hukuk Dairesi
Karar Sayısı	66	19	47	6	3	11	16	11
Toplam atıf sayısı	185	77	108	12	8	21	39	28

Tablo 1

Öte yandan, bilimsel görüşlere yapılan atıfların verilerini iki gruba ayırmak gerekmektedir. Şöyle ki, bir mahkeme kararında atıf yapılan özgün eser sayısı ile toplam atıf sayısı birbirinden farklıdır. Çalışmada, atıf yapılan özgün eser sayısı bir kararda yararlanan farklı eserlerin sayısını baz alırken, toplam atıf sayısı ise bir eserden birden çok mu yoksa aynı atıf içerisinde birden fazla eserden mi yararlandığı sorusundan bağımsız olarak, salt atıfların sayısıdır. Örnek vermek gerekirse, Yargıtay HGK., E. 2023/339 K. 2024/77 T. 7.2.2024 kararında toplam atıf sayısı 3 iken, atıf yapılan özgün eser sayısı 1'dir. Bu durum, aynı esere³⁸ üç farklı yerde atıf verilmesinin sonucudur. Bir başka örnek olarak; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2023/1194 K. 2024/3735 T. 9.5.2024 kararında toplam atıf sayısı 3 iken toplam atıf yapılan eser sayısı 5'tir, zira ilgili kararda 4 farklı eser tek bir konu hakkında kullanılmıştır³⁹.

³⁶ PETHERBRIDGE/SCHWARTZ, s. 998.

³⁷ Bu sayıyı (185) aşağıda bahsi geçen 240 atıf sayısından ayırt etmek gerekirse, hâkimin ilgili kararlar içerisinde tek bir hususu desteklemek için verdiği atıfların toplamına (atıf verilen eser sayısından bağımsız) atıf verilme sayısı denilmektedir. Yani 66 karara bir bütün olarak bakıldığında hakimler toplam 185 kez bir yahut birden fazla defa bilimsel görüşe başvurmuştur. Öte yandan, bu 185 atıf bloğunda adı geçen eserler ayrı ayrı sayıldığında ise 240 atıf sayısına ulaşılmaktadır.

³⁸ PEKCANITEZ, ÖZEKES, AKKAN, KORKMAZ.

³⁹ "(...) O nedenle bu hüküm uyarınca, şayet limited şirkete tek müdür atanacaksa bunun ortak sıfatını taşımasının zorunlu olduğu kabul edilmek durumundadır (bkz. ÇAMOĞLU (PORAY/TEKİNALP), s. 535 vd.; ŞENOCAK (BOZKURT), s. 4629; PULAŞLI, s. 3234 vd.; ÇAMOĞLU, s. 181)." (Yargıtay 11. HD., E. 2023/1194 K. 2024/3735 T. 9.5.2024).

	Karar Başına (n) Atf Sayısı									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(9)	(10)	
Tüm Kararlar	23	16	4	9	8	1	2	1	2	
Hukuk Genel Kurulu Kararları	3	2	2	4	4	-	1	1	2	
Hukuk Daireleri Kararları	20	14	2	5	4	1	1	-	-	
	Karar Başına (n) Özgün Eser Sayısı									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)		
Tüm Kararlar	21	16	8	3	9	2	5	2		
Hukuk Genel Kurulu Kararları	4	3	3	1	3	1	2	2		
Hukuk Daireleri Kararları	17	13	5	2	6	1	3	-		

Tablo 2

Son olarak, toplam atf sayısının atf yapılan özgün eser sayısına bölünmesi ile bulunacak olan oran esasen bir karar yahut kararların geneli için yararlanan bilimsel görüşlerin çeşitliliğini ve yoğunluğunu göstermektedir. Bu oranın 1'e yakınlığı atf sayısı ile eser çeşitliliğinin dengede olduğuna işaret etmektedir. Aynı oranın 1'den büyük olması toplam atf sayısının özgün eser sayısından daha fazla olduğu anlamına gelirken, 1'den küçük olması ise tam tersi bir durumu işaret etmektedir. 66 karar arasında 33 kararda bu oran tam 1'dir, yani toplam atf sayısı ile özgün eser sayısı eşittir. Bu demektir ki, her bir atf farklı bir esere verilmiştir, yani atf yoğunluğu ile eser çeşitliliği dengededir. 16 kararda ise bu oran 1'den büyüktür, yani toplam atf sayısı özgün eser sayısından büyüktür. Bu demektir ki bu kararlarda aynı eserlere birden fazla kez atf verilmiştir. 17 kararda ise bu oran 1'den küçüktür, yani toplam atf sayısı özgün eser sayısından küçüktür. Bu demektir ki bu kararlarda atf(lar) içerisinde birden fazla esere yer verilmiştir.

Oranlar	Tüm Kararlar	Hukuk Genel Kurulu	Hukuk Daireleri	4. Hukuk Dairesi	6. Hukuk Dairesi	10. Hukuk Dairesi	11. Hukuk Dairesi	12. Hukuk Dairesi
$\frac{\text{Toplam Atf Sayısı}}{\text{Özgün Eser Sayısı}}$	1.05	1.15	0.87	0.90	0.91	0.78	0.70	1.33

Tablo 3

Sonuç olarak 66 kararın genelindeki oran (1,05) vesilesiyle atf yoğunluğu ile eser çeşitliliği arasında bir denge olduğu söylenebilecektir. Fakat Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarındaki oran (1,15), atıfların yoğunluğunun eser çeşitliliğinden daha fazla olduğuna işaret etmektedir. Yargıtay Hukuk Dairelerinin genelinde ise oran (0,87) eser çeşitliliğinin atf yoğunluğundan fazla olduğunu göstermektedir.

Bunlardan en yüksek orana sahip daire Yargıtay 12. Hukuk Dairesi (1,33) ve en düşük orana sahip daire ise Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'dir (0,70). Durum yazarlar bakımından incelendiğinde, bazı yazarların diğerlerine kıyasla daha çok atıf aldığı görülmüştür. Örneğin Baki Kuru (toplam 29), Ünal Tekinalp (toplam 16), Fırat Öztan (toplam 13), Fikret Eren (toplam 13), Saim Üstündağ (toplam 10), Reha Poroy (toplam 10), Hasan Pulaşlı (toplam 9) ve Hakan Pekcanitez (toplam 9) atıf almıştır.

B. HUKUKİ TESPİTLER

Veri setinin incelenmesi neticesinde mahkeme kararlarında bilimsel görüşlere başvuru halleri “tanımlayıcı”, “yorumlayıcı”, “destekleyici” ve “özetleyici” şeklinde dört kategoride sınıflandırmanın mümkün olduğu görülmüştür⁴⁰. Buna göre yapılan atfın uygulama ya da öğretide kullanılan kavramların tanımına ilişkin olduğu hallerde bu atfın “tanımlayıcı”, yapılan atfın ilgili mevzuat hükmünde kullanılan bir kavram veya birden çok hükmün birlikte değerlendirilerek açıklanmasına ilişkin olduğu hallerde bu atfın “yorumlayıcı”, yapılan atfın ilgili mevzuatta yoruma ihtiyaç bulunmayacak kadar açık olan bir hükümle ilişkili olması halinde bu atfın “destekleyici” ve yapılan atfın konuyla ilgili mevzuat hükümlerini listelerek kısaca incelenmesine ilişkin olduğu hallerde bu atfın “özetleyici” olduğu değerlendirilmiştir. Buna göre, mahkeme kararlarında en az “özetleyici” ve en çok “yorumlayıcı” biçimde bilimsel görüşlerden faydalandığı tespit edilmiştir. Ayrıca aynı karar içerisinde birden farklı kategoride, yani birden farklı şekilde bilimsel görüşten istifade edilmiş olduğu da görülmüştür.

Atf Türüne Göre	Tüm Kararlar	Hukuk Genel Kurulu	Hukuk Daireleri	4. Hukuk Dairesi	6. Hukuk Dairesi	10. Hukuk Dairesi	11. Hukuk Dairesi	12. Hukuk Dairesi
<i>Yorumlayıcı</i>	112	45	67	3	3	20	26	15
<i>Destekleyici</i>	29	7	21	6	4	0	4	8
<i>Tanımlayıcı</i>	35	21	15	0	2	9	3	0
<i>Özetleyici</i>	9	6	3	0	0	0	0	3

Tablo 4⁴¹

⁴⁰ Yargı kararlarını inceleyen benzer çalışmalarda, yapılan tespitlere istinaden farklı sınıflandırmalara başvurulabilmektedir, bkz. PEIL, s. 153- 157; PETHERBRIDGE/SCHWARTZ, s. 1005 vd.

⁴¹ Tablodaki sayılar, atıf verilme sayısı dikkate alınarak hazırlanmıştır, bkz. yukarıda Dipnot No. 37.

Öğretiye atıf tespit edilen kararlar arasında 6 kararda bilimsel görüşlerden özetleyici olarak faydalandığı görülmüştür⁴². Örneğin, özetleyici atıf yapılan kararlardan biri olarak sınıflandırılan Yargıtay HGK., E. 2023/338 K. 2024/3 T. 24.1.2024 kararında, Ünal Tekinalp'in *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* adlı eserine yapılan atıf "*Ticaret unvanının ticaret sicilinden silinmesiyle birlikte anonim şirketin tüzel kişiliği ortadan kalkar, şirket hukuki varlığını ve hak ehliyetini kaybeder*" cümlesiyle ilişkilendirilmiştir. Yapılan atıf tanımlayıcı, yorumlayıcı ya da destekleyici nitelikte değildir, zira ilgili mevzuat hükümlerini listeleme yoluyla da aynı sonuca öğretiye başvurulmaksızın varılması mümkündür. Bu anlamda, söz konusu atıf bir konunun yorumlanması ihtiyacından değildir. Mahkemenin öğreti tarafından konunun özetlemesine neden ihtiyaç duyulduğu tespit edilemeyecek olmakla beraber, bu ihtiyacın mahkemelerin iş yükü ile bağlantılı olduğu değerlendirilmelidir⁴³. Bu çerçevede, özetlenen sonuca birden çok mevzuat hükmünün okunmasıyla ulaşılabileceğinden tüm bu hükümleri sıralamaya ve ilişkilendirmeye vakit ayrılması istenmemiş olabilir.

Öğretiye atıf tespit edilen kararlar arasında 47 kararda ise öğretiden "yorumlayıcı" olarak faydalandığı görülmüştür⁴⁴. Örneğin, yorumlayıcı atıf yapılan kararlardan biri olarak sınıflandırılan Yargıtay 11. H.D. E. 2022/7419 K. 2024/1381 T. 22/02/2024 kararında, Hasan Pulaşlı'nın *Şirketler Hukuku* adlı eserine yapılan atıf "*Türk Hukukuna, mehz İsviçre Borçlar Kanunundan esinle, ilk defa 6102 sayılı Kanun ile giren 'anonim şirketlerin haklı sebeple feshi' kurumunda, 'haklı sebep' kavramından neyin anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekir. İsviçre öğretisinde, çok önemli ve esaslı sebeplerin varlığı (wichtige Gründe) haklı sebep olarak kabul edilmiştir*" cümlesiyle ilişkilendirilmiştir. Yapılan atıf

⁴² HGK., E. 2023/342 K. 2024/82 T. 7.2.2024; HGK., E. 2024/420 K. 2024/382 T. 10.7.2024; HGK., E. 2022/1131 K. 2024/75 T. 7.2.2024; HGK., E. 2023/1060 K. 2024/137 T. 28.2.2024; 12. HD., E. 2024/2865 K. 2024/7879 T. 30.9.2024; 12. HD., E. 2024/5445 K. 2024/10273 T. 5.12.2024

⁴³ Bilimsel görüşlerin hâkimin somut uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarını bulmasını kolaylaştırarak iş yükünü hafiflettiği yönünde bkz. KAŞAK, s. 1139.

⁴⁴ 11. HD., E. 2022/5809 K. 2024/2307 T. 20.3.2024; HGK., E. 2023/6 K. 2024/292 T. 29.5.2024; 12. HD., E. 2023/6548 K. 2024/787 T. 24.1.2024; 11. HD., E. 2022/7419 K. 2024/1381 T. 22.2.2024; 12. HD., E. 2023/2898 K. 2024/90 T. 9.1.2024; 11. HD., E. 2022/4698 K. 2024/1327 T. 21.2.2024; HGK., E. 2023/338 K. 2024/3 T. 24.1.2024; 11. HD., E. 2023/350 K. 2024/3992 T. 16.5.2024; 10. HD., E. 2024/312 K. 2024/3200 T. 26.3.2024; HGK., E. 2023/342 K. 2024/82 T. 7.2.2024; HGK., E. 2022/1131 K. 2024/75 T. 7.2.2024; 10. HD., E. 2023/14425 K. 2024/890 T. 7.2.2024; HGK., E. 2023/339 K. 2024/77 T. 7.2.2024; 4. HD., E. 2023/13082 K. 2024/1866 T. 21.2.2024; 10. HD., E. 2024/3934 K. 2024/5596 T. 20.5.2024; 12. HD., E. 2024/694 K. 2024/2010 T. 4.3.2024; 12. HD., E. 2023/6200 K. 2024/1549 T. 21.2.2024; HGK., E. 2023/160 K. 2024/190 T. 17.4.2024; 11. HD., E. 2023/3958 K. 2024/2082 T. 14.3.2024; 10. HD., E. 2023/5444 K. 2024/8723 T. 18.9.2024; 6. HD., E. 2024/1081 K. 2024/925 T. 18.4.2024; HGK., E. 2023/589 K. 2024/212 T. 24.4.2024; 6. HD., E. 2024/716 K. 2024/1093 T. 25.4.2024; 10. HD., E. 2023/6630 K. 2024/4691 T. 30.4.2024; 11. HD., E. 2023/5854 K. 2024/3113 T. 22.4.2024; 11. HD., E. 2023/1194 K. 2024/3735 T. 9.5.2024; 11. HD., E. 2023/295 K. 2024/4130 T. 21.5.2024; 10. HD., E. 2023/1275 K. 2024/6264 T. 4.6.2024; 10. HD., E. 2023/3792 K. 2024/6292 T. 4.6.2024; 11. HD., E. 2024/738 K. 2024/4711 T. 5.6.2024; HGK., E. 2023/684 K. 2024/318 T. 6.6.2024; 4. HD., E. 2021/24890 K. 2024/5839 T. 6.6.2024; 11. HD., E. 2023/2142 K. 2024/5411 T. 1.7.2024; 11. HD., E. 2023/2898 K. 2024/5371 T. 1.7.2024; 10. HD., E. 2023/2173 K. 2024/5652 T. 21.5.2024; 10. HD., E. 2023/6613 K. 2024/8438 T. 11.9.2024; HGK., E. 2023/693 K. 2024/444 T. 18.9.2024; HGK., E. 2023/777 K. 2024/476 T. 25.9.2024; 10. HD., E. 2023/7764 K. 2024/10023 T. 22.10.2024; HGK., E. 2024/420 K. 2024/382 T. 10.7.2024; HGK., E. 2024/108 K. 2024/596 T. 27.11.2024; 12. HD., E. 2024/5445 K. 2024/10273 T. 5.12.2024; HGK., E. 2023/251 K. 2024/662 T. 11.12.2024; 11. HD., E. 2024/1266 K. 2024/9319 T. 24.12.2024; 11. HD., E. 2024/1029 K. 2024/9314 T. 24.12.2024; HGK., E. 2023/1060 K. 2024/137 T. 28.2.2024; 12. HD., E. 2023/3932 K. 2024/2080 T. 2.5.2024.

tanımlayıcı, destekleyici veya özetleyici nitelikte değildir. Zira atıf doğrudan ilgili kanun metninde kullanılan bir kavramın yorumlanmasına ilişkindir. Bu amaçla öğretiyeye atıf yapılması ihtiyacının duyulması ise anlamlıdır, zira Kanun'un herhangi bir tanım vermeksizin kullandığı kavramların yorum yoluyla farklı kişiler tarafından farklı biçimde anlaşılması mümkündür. Nihayetinde TMK m. 4(1) gereği Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkimin hukuka ve hakkaniyete göre karar verebilmesi için yorum faaliyetine girişilmesi zorunludur. Mahkemelerin kavramlara TMK m. 1(1) hükmüne uygun anlam verebilmek için gerekli araştırmayı yapması zaruridir. Dolayısıyla, atıflardan yorumlayıcı olarak faydalanılması usulünün TMK m. 1(3) bakımından oldukça yerinde olduğu kabul edilmelidir. Benzer şekilde, yorumlamanın bir başka şekli olan, birden çok kanun hükmünün birlikte yorumlanarak sonuca varılması gerektiği hallerde bu hükümlerin tamamının bir arada incelenerek sonuca varılması hem emek isteyen hem de yöntem gerektiren bir faaliyettir. Bu faaliyetin yerine getirilmesini kolaylaştırmak adına bilimsel görüşlerden faydalanılması hem faydalıdır hem de mahkemelerin iş yükü düşünülüğünde anlamlıdır.

Çalışma kapsamında incelenenlerden öğretiyeye atıf tespit edilen kararlar arasında 26 kararda öğretiden “tanımlayıcı” olarak faydalandığı görülmüştür⁴⁵. Örneğin, “tanımlayıcı” atıf yapılan kararlardan biri olarak sınıflandırılan Yargıtay 11. H.D. E. 2023/3958 K. 2024/2082 T. 14/03/2024 kararında Türk Hukuk Kurumu'nun *Türk Hukuk Lügati* adlı eserine yapılan atıf “*Bir hakkın belli bir süre içinde ileri sürülememesi sebebiyle dava yoluyla elde edilebilme imkanının kalmaması veya kanunda öngörülen sürenin geçmesi sonucu bir hakkın kullanılmasının mümkün olmaması zamanaşımı kurumunu ifade etmektedir*” cümlesiyle ilişkilendirilmiştir. Yapılan atıf özetleyici, destekleyici veya yorumlayıcı nitelikte değildir. Zira atıf ne doğrudan bir kanun hükmünü açıklamakta ne de kanun hükmünde yer alan bir kavram incelenmek suretiyle bir sonuca gidilmektedir. Hiç şüphesiz “zamanaşımı” kanunlarda geçen bir kavramdır, ancak örnek verilen mahkeme kararında zamanaşımı kavramı için yapılan atıfta bu kavramın yorumlanması yoluyla varılan bir sonuç bulunmamakta, sadece kavram tanımlanmaktadır. O halde tanımlayıcı atfın amacı olsa olsa kanunda geçen ya da öğreti veya uygulamada bilinen bir kavramın genel tanımının daha iyi anlaşılmasının sağlanmasıdır.

⁴⁵ HGK., E. 2023/6 K. 2024/292 T. 29.5.2024; HGK., E. 2023/793 K. 2024/149 T. 6.3.2024; 10. HD., E. 2024/312 K. 2024/3200 T. 26.3.2024; 11. HD., E. 2022/4698 K. 2024/1327 T. 21.2.2024; 6. HD., E. 2024/716 K. 2024/1093 T. 25.4.2024; HGK., E. 2022/1131 K. 2024/75 T. 7.2.2024; HGK., E. 2022/59 K. 2024/27 T. 31.1.2024; 10. HD., E. 2023/14425 K. 2024/890 T. 7.2.2024; HGK., E. 2023/604 K. 2024/70 T. 7.2.2024; 10. HD., E. 2024/3934 K. 2024/5596 T. 20.5.2024; HGK., E. 2023/160 K. 2024/190 T. 17.4.2024; 11. HD., E. 2023/3958 K. 2024/2082 T. 14.3.2024; 10. HD., E. 2023/5444 K. 2024/8723 T. 18.9.2024; 11. HD., E. 2023/3651 K. 2024/6737 T. 24.9.2024; 10. HD., E. 2023/10048 K. 2024/4268 T. 22.4.2024; HGK., E. 2023/702 K. 2024/204 T. 24.4.2024; HGK., E. 2023/589 K. 2024/212 T. 24.4.2024; HGK., E. 2023/1060 K. 2024/137 T. 28.2.2024; 10. HD., E. 2023/1275 K. 2024/6264 T. 4.6.2024; 10. HD., E. 2023/3792 K. 2024/6292 T. 4.6.2024; HGK., E. 2024/164 K. 2024/313 T. 6.6.2024; HGK., E. 2023/684 K. 2024/318 T. 6.6.2024; 10. HD., E. 2023/2173 K. 2024/5652 T. 21.5.2024; 10. HD., E. 2023/6613 K. 2024/8438 T. 11.9.2024; HGK., E. 2023/693 K. 2024/444 T. 18.9.2024; HGK., E. 2023/251 K. 2024/662 T. 11.12.2024.

Son olarak, öğretiyeye atıf tespit edilen kararlar arasında 23 kararda öğretiden “destekleyici” olarak faydalandığı görülmüştür⁴⁶. Örneğin, “destekleyici” atıf yapılan kararlardan biri olarak sınıflandırılan Yargıtay 4. HD., E. 2023/12337 K. 2024/443 T. 15.1.2024 kararında, Baki Kuru'nun *İcra ve İflas Hukuku* adlı eserine yapılan atıf “*Borçlunun takibe konu bononun teminat bonosu olduğu şeklindeki beyanı borca itiraz niteliğindedir*” cümlesiyle ilişkilendirilmiştir. Yapılan atıf özetleyici, tanımlayıcı veya yorumlayıcı nitelikte değildir. Zira atıf ilgili kanunda zaten belirtilen bir husus hakkında gerçekleştirilmiş olup, atfın yapılmayarak sadece ilgili kanun hükümleri tekrarlanmış olması halinde dahi varılan hukuki sonuç değişmemektedir. Hal böyle iken kararda yine de atıf yapılmasının amacı mahkemenin değerlendirmesine destek sunmayı istemesi olarak görülmelidir. Ancak bu amacın yerindeliği tartışılmalıdır, zira hukuki değerlendirme açısından gerekli olmadığı halde atıf yapılması TMK m. 1(3) bakımından anlamlı bir faaliyet olmadığı gibi mahkemelerin iş yükünü de artırabilir.

III. DEĞERLENDİRME

Yukarıda sınıflandırılan kararlar hakkında ilk göze çarpan, mahkemelerce atıf yapılan görüşlerin bir bilimsel eser biçiminde yayınlanmış görüşlerden olduğudur. Bir başka deyişle, atıf yapılan bilimsel görüşler yazarlarınca bir şekilde yayımlanmış ya da bilimsel incelemeye tabi tutulmuş görüşlerdir. Faydalanılmış olan toplam farklı eser sayısı ise 67'dir⁴⁷. Bu 67 farklı eserden 51 adedi kitap, 2 adedi kitap bölümü, 11 adedi makale, 2 adedi tez ve 1 adedi ise sözlüktür. Diğer yandan, bu 67 esere atıf sayısı yönünden bakıldığında toplam 240⁴⁸ atfın 203 adedinin (yüzde 84,6) kitaplara, 22 adedinin (yüzde 9,2) makalelere, 10 adedinin (yüzde 4,2) sözlüğe, 2 adedinin (yüzde 0,8) kitap bölümlerine ve 3 adedinin tezlere (yüzde 1,2) yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede kitapların ağırlık taşıması dikkat çekicidir. Atıfların çoğunluğunun kitaplara yapılmış olmasının bir sebebi bilimsel görüşlerin taranarak tespiti için ihtiyaç duyulan veri tabanı, kütüphane ve yayın abonelikleri gibi imkanların sınırlı olması da gösterilebilir⁴⁹.

⁴⁶ 11. HD., E. 2022/3981 K. 2024/316 T. 16.1.2024; HGK., E. 2023/6 K. 2024/292 T. 29.5.2024; 12. HD., E. 2023/6375 K. 2024/3130 T. 28.3.2024; 12. HD., E. 2023/2898 K. 2024/90 T. 9.1.2024; 4. HD., E. 2023/12337 K. 2024/443 T. 15.1.2024; 12. HD., E. 2023/2683 K. 2024/512 T. 18.1.2024; 12. HD., E. 2023/5033 K. 2024/1916 T. 28.2.2024; HGK., E. 2023/604 K. 2024/70 T. 7.2.2024; 4. HD., E. 2023/13082 K. 2024/1866 T. 21.2.2024; HGK., E. 2023/160 K. 2024/190 T. 17.4.2024; 11. HD., E. 2023/3958 K. 2024/2082 T. 14.3.2024; 4. HD., E. 2022/15295 K. 2024/3186 T. 28.3.2024; 6. HD., E. 2024/1081 K. 2024/925 T. 18.4.2024; 6. HD., E. 2024/716 K. 2024/1093 T. 25.4.2024; 11. HD., E. 2023/295 K. 2024/4130 T. 21.5.2024; HGK., E. 2023/684 K. 2024/318 T. 6.6.2024; 11. HD., E. 2023/568 K. 2024/4093 T. 20.5.2024; 4. HD., E. 2022/1276 K. 2024/6521 T. 26.6.2024; 4. HD., E. 2022/11224 K. 2024/8085 T. 24.9.2024; 12. HD., E. 2024/4543 K. 2024/8419 T. 10.10.2024; 6. HD., E. 2023/4282 K. 2024/4352 T. 26.11.2024; HGK., E. 2024/108 K. 2024/596 T. 27.11.2024; 12. HD., E. 2024/5445 K. 2024/10273 T. 5.12.2024.

⁴⁷ Farklı karar ve atıflarda faydalanılan aynı eserler ve baskı yılları farklı olan aynı eserler, bir kabul edilmiştir.

⁴⁸ Bkz. yukarıda Dipnot No. 37.

⁴⁹ TMK m. 1(3) hükmünün hâkime yönelmiş olmasına karşın hakkını arayan vatandaş da ilgilendirdiği ve bu nedenle hem yargı kararları hem de bilimsel görüşlere erişimin kolaylaştırılması gerektiği ifade edilebilecektir. Benzer yönde bkz. TAHTALI, s. 158.

Hukuk alanındaki bilimsel görüşler çoğunluklu monografiler ve hakem incelemesinden geçerek yayımlanmış makaleler, daha sonra kitap bölümleri, bilimsel toplantı bildirimleri, ders kitapları ve şerhler şeklinde somutlaşmaktadır⁵⁰. TMK m. 1(3) bakımından bilimsel görüşün teyit edilmiş olmasının aranması⁵¹, hâkimlerin yararlanabileceği görüşleri uygulamada sınırlandırarak sadece belirli biçimlerde somutlaşan bilimsel görüşleri incelemeye yöneltmektedir⁵². Zira görüşün “teyit edilmiş” sayılması için gereken nesnel doğruluk, maddi açıdan haklı, değerlendirilebilir ve isabetli gerekçelere sahip olunması durumu⁵³, uygulamada çoğunlukla saygın yayınevleri tarafından basılan kitaplarda ve hakem incelemesinden geçmiş makalelerde bulunmaktadır. Bu açıdan atıflarda kitaplara verilen ağırlık şaşırtıcı olmamakla beraber, makaleler karşısında ciddi bir ağırlık taşıması dikkate değerdir. Zira Türkiye’de yayınevlerinin önemli bir kısmı nitelikli hakem veya editör inceleme yöntemleri kullanmadıklarından⁵⁴, özellikle ders kitapları ve monografilerin nitelikleri yazarların insafına kalmaktadır.

Hâkimin sorumluluğu öğretideki görüşleri değerlendirip, bunlardan teyit edilmiş görüşleri bulmak suretiyle bir tartışma gerçekleştirerek hukuki değerlendirmede bulunmaktadır⁵⁵. TMK m. 1(3) ile işaret edilen bilimsel görüşler içerisinde yabancı bilimsel görüşler ve yabancı mahkeme kararları da bulunmaktadır⁵⁶. İncelenen kararlarda yabancı bilimsel görüşe ya da mahkeme kararına yer verilmemiş olması dikkat çeken bir husustur. Diğer taraftan yargı bağımsızlığının muhafazası açısından, yararlanılan bilimsel görüşlerin yazarlarının bilimsel bağımsızlığının bulunması gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁷. Bilimsel görüş bir tane olmadığına göre, hâkimin bir bilimsel görüşü diğer bir bilimsel görüşe tercih ederek kararında yer vermesi söz konusu olduğunda bu tercihinin sebebini açıklamasına da ihtiyaç bulunmaktadır⁵⁸. O halde mahkemelerin özellikle makalelerden çok az faydalanmış olmalarının aslında hâkimlerin bilimsel görüşlerin somutlaştığı yayın türlerinin tamamını taramamış olduklarını gösterdiği düşünüldüğünde, hâkimlerin bağımsız ve teyit edilmiş bilimsel görüşlere ulaşmakta yeterli çabayı göstermedikleri iddia edilebilir.

⁵⁰ Bkz. SEROZAN, s. 114; KAŞAK, s. 1146.

⁵¹ Bilimsel görüşün teyit edilmiş olduğunu gösteren emareler arasında bilimsel görüşün öğretide hâkim olması, görüşü savunan yazarların alanlarında saygın olması, bilimsel görüşün köklü olması hususlarının bulunduğu yönünde bkz. KAŞAK, s. 1151-1153.

⁵² Bilimsel görüşlerin yer alacağı eserlerin sınırlandırılmaması gerektiği, görüşün yayımlandığı yerin bir öneminin olmadığı yönünde bkz. ÖZBAY/NARBAY, s. 145.

⁵³ KAŞAK, s. 1153.

⁵⁴ Hakem incelemesi süreçlerinin sağlıklı işlemediğine dair endişe dünya genelinde uygulamacılar tarafından dile getirilmektedir, bkz. PUBLISHING FUTURES, s. 11.

⁵⁵ KAŞAK, s. 1155.

⁵⁶ Yargıtay İ.B.H.G.K. E. 23 K. 3 T. 26/03/1962; KAŞAK, s. 1161.

⁵⁷ Bkz. Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu, Başvuru No. 2019/7 Karar No. 2019/8 Karar Tarihi: 24/10/2019.

⁵⁸ OVERBECK, s. 696.

Öte yandan, bilindiği üzere mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek mahkemelerin yetki ve sorumluluk alanındadır⁵⁹. Bu nedenle mahkemelerin en çok yorumlayıcı atf yapmış olması olağandır. Zira pozitif hukuk kuralı olarak kanunlarda yerini bulan örneğin “kamu yararı”, “kamu düzeni” veya “haklı sebep” gibi kavramların anlamlandırılarak hukuki belirlilik sağlanması için mahkemelere ve öğretiyeye ihtiyaç yadsınamaz ölçüdedir⁶⁰. Benzer şekilde, birden çok kanun hükmünün birlikte değerlendirilerek sonuca varılması gerektiği hallerde bu hükümlerin tamamının bir arada incelenerek sonuca varılması da yöntem gerektiren bir faaliyettir. Varılacak sonuç ağırlaştıkça veya anlamlandırma güçleştikçe, yoruma destek ihtiyacı artmaktadır⁶¹. Bu anlamda hukukçu bilim insanları tarafından yorumlayıcı atf ihtiyacını karşılayacak bilimsel görüşlere vücut verilmesine ihtiyaç bulunduğu ve bilim insanlarının özellikle yorumlayıcı atf yapılabilecek eserler ürettiklerinde daha işlevsel bir yardımcı hukuk kaynağı yarattıkları söylenebilir. İlginçtir ki bir süre önce Avrupa Birliği tarafından Türk hukukunda muğlak ve geniş hükümlerin bulunduğu, ayrıca bu hükümlerin yorumunda hâkim ve savcılara geniş bir takdir yetkisi verilmiş olduğu ileri sürülmüştür⁶². Bu çerçevede, bir an için yorumlayıcı atf ihtiyacının aynı zamanda tereddüt yaratan mevzuat hükümleri bulunduğu ve bunun da yasama faaliyeti açısından bir başarısızlık olduğu belirtilebilecek ise de bu çalışmada yasama faaliyeti açısından olumsuz bir değerlendirme yapılmasını gerektirecek kadar bulgu elde edilememiştir.

Son olarak, mahkemeler tarafından bilimsel görüşlere daha fazla atf yapılmamasının bir sebebi öğretiyeye duyulan güvensizlik olabilir. Belki de söz konusu güvensizliğin temel kaynağı bilimsel denetimden geçmemiş kabul ve önerilere dayanan çalışmaların akademik dolaşımdaki varlığıdır⁶³. Bu durumun bilimsel görüşlerden yararlanılmasına engel teşkil etmesinin nedeni ise hâkimlerin bilimsel görüşlerin bilimsel denetim düzeyini ayırt etme konusunda yeterli bilgi ve beceriye ya da bütçe veya zamana sahip olmaması olabilir. Ancak akademik yayın sayısındaki artışın⁶⁴, iş yükleri de dikkate alındığında, hâkimlerin bilimsel çalışmaların niteliklerini ayırt etmelerinin önünde bir engel olduğu şeklindeki önermeyi yine bilgi ve beceri noksanlığının bu sorunu aşacağı kabulüyle göz ardı etmek gerekmektedir. Hiç kuşkusuz, güvensizliğin giderilmesi konusunda yükseköğretim kurumlarına ve akademisyenlere önemli bir görev düşmektedir⁶⁵. Bilimsel denetimden geçmeyen çalışmaların yayınlanmaması ve geleceğin hâkim aday öğrencilerin

⁵⁹ Bkz. T.C. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker Başvurusu, Başvuru No: 2015/18872 Karar Tarihi: 22/11/2018, Par. 34.

⁶⁰ Bkz. KAUFMANN, s. 82.

⁶¹ Amerikan hukukuna ilişkin yapılan benzer bir çalışmada Amerika Birleşik Devletleri Federal Yüksek Mahkemesi'nin özellikle mevzuatın anayasaya aykırılığı hakkında karar verirken öğretiyeye başvurmuş olduğunun gözlemlenmesi şartıcı değildir, bkz. PETHERBRIDGE/SCHWARTZ, s. 1027.

⁶² EUROPEAN COMMISSION, s. 27.

⁶³ Bkz. SCHWARZENBERGER, s. 251.

⁶⁴ HANSON, et. al., s. 823.

⁶⁵ HIRSCH, s. 114- 115.

araştırma teknikleri hakkında bilgi ve beceriye kavuşturulmaları 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca yükseköğretim kurumları ve akademisyenlerin görevidir⁶⁶.

SONUÇ

Türk hukukunda hâkimin karar verirken bilimsel görüşlerden yararlanması eylemi, hukuki dayanağını ve zorunluluğunu TMK m. 1(3)'de bulmaktadır. Hâkimin bilimsel görüşlerle bağlı olmamasına karşın bunlardan yararlanılmasının zorunlu olması hem kararlardaki keyfiliği önlemekte hem de hukuki güvenliği tesis etmektedir. Diğer taraftan, yapay zekanın bilgiye erişimi ve bilgidен istifadenin usul ve esaslarını dönüşüme uğrattığı dikkate alındığında, hukuk öğretisinin yapay zekâ çağındaki yeni rolünün belirlenmesine de ihtiyaç bulunmaktadır⁶⁷. Bu açıdan öğretinin uygulamadaki güncel etkisinin kapsamlı çalışmalarla ölçülmesi gerekli ve değerli görülmelidir. Oysa TMK m. 1(3)'ün ne oranda uygulama alanı bulduğu bilinmemektedir. Bunu gidermek amacıyla yapılan eldeki çalışmada “Lexpera” adlı veri tabanından alınmış, 01.01.2024 ila 31.12.2024 tarihleri arasında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Hukuk Daireleri tarafından verilmiş olan 2501 karar incelenmiştir.

Elde edilen veri nicelik ve nitelik itibarıyla iki ayrı şekilde değerlendirilmiş, buna mukabil veri tabanında görüntülenen karar metninde en az bir bilimsel görüşe yer verilmiş 66 karar bulunmuş, bu 66 kararda toplam atıf verilme sayısı 185 ve atıf verilmiş olan farklı eser sayısı 67 olarak tespit edilmiştir. Bu sayı, farklı bir hukuk geleneğine sahip olan Amerika Birleşik Devletleri hukuk sistemi özelinde yapılan bir çalışmayla karşılaştırıldığında, oldukça azdır. Nihayetinde Amerika Birleşik Devletleri'nde esasen öğretilere Türkiye'nin içerisinde bulunduğu hukuk geleneğine göre daha az kıymet verilmektedir. Hiç kuşkusuz Türk mahkemelerince veri setinde ortaya konulanan ötesinde bir ölçekte bilimsel görüşlerden yararlanılmış ancak bunlara atıf yapmamış olması da mümkündür. Ancak bu; Anayasa m. 141(3) uyarınca mahkeme kararlarının gerekçeli olması zorunluluğu karşısında mahkemenin kararının gerekçesini eksik kıldığından⁶⁸, duruma göre intihal eylemi addedilebileceğinden, ayrıca bilimsel görüşlerden gereği gibi yararlanmayan hâkimin verdiği karar üst mahkemece bozulabileceğinden⁶⁹, gerçekleşmemiş sayılmamalıdır.

Mahkemelerce atıf verilen eser türlerinde en çok atfın kitaplara yapılmış olduğu görülmüştür. Hâkimlerin yaygın kabul görmüş eserlere daha çok atıf verdikleri anlaşılmıştır. Bu durumun diğer türlerde somutlaşan bilimsel görüşlere ulaşmakta yeterli bir çabanın gösterilmediği şüphesini doğuracağı değerlendirilmelidir. Atıflar hâkimin ilgili bilimsel görüşten yararlanma amacına göre “yorumlayıcı”,

⁶⁶ Bu görevin yerine getirilmesi bakımından atıfların atama ve teşvik süreçlerinde değerlendirilmesinin de anlamlı olduğu hatırlanmalıdır.

⁶⁷ Bkz. PEHLİVANOĞLU, s. 32- 33.

⁶⁸ Bkz. KAŞAK, s. 1158.

⁶⁹ KAŞAK, s. 1158.

“destekleyici”, “tanımlayıcı” ve “özetleyici” olacak şekilde dört kategoriye ayrılmıştır. Veri setinin incelenmesiyle, bunlar arasından “yorumlayıcı” atıf türünün çoğunlukta olduğu anlaşılmıştır. Atıflardan yorumlayıcı olarak faydalanılması usulü TMK m. 1(3) bakımından oldukça yerindedir. Buna karşın “destekleyici” atıf yapılmasının anlamlı bir faaliyet olmadığı, mahkemelerin iş yükünü artırabileceği, fakat “tanımlayıcı” ve “özetleyici” atıfların iş yükü bağlamında destek ihtiyacına karşılık vermekle beraber yine de daha az tercih edilmesinin uygun düşeceği kabul edilmelidir. Öte yandan, aynı karar içerisinde birden farklı kategoride, yani birden farklı şekilde bilimsel görüşten istifade edilmiş olmasının sorunlu değil anlamlı bir faaliyet olduğu değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, S. (2010). Pozitif Hukukta Boşluk Kavramı. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(1–2), 1–28.
- ALİHOCAĞIL, Ö. B. (2018). Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporunun Hazırlanması ve Bilirkişi Raporuna İtiraz. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 22(3–4), 547–588.
- ANTALYA, O. G. (2022). Hakimın Yargı Kararı Oluşturma Metodu, Bu Metodun Aşamaları ve Metoda Hakim Olan Metodolojik On İki Temel İlke. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 28(2), 905–961.
- ARAL, V. (2021). Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine. İstanbul.
- BERTIE, S. (2010). The Lingering Core of Legal Scholarship. Legal Studies, 30(3), 345–369.
- BUĞRA TAHTALI, M. (2020). Yüksek Yargı Organlarının Kararlarına Uygulanan Kısmi Erişim Engelinin İdare Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 151, 139–174.
- Danıştay 6. D., T. 12.10.2010, E. 2008/13112, K. 2010/9098.
- EISENBERG, M. A. (1988). The Nature of Common Law. Harvard University Press. Harvard.
- EPSTEIN, L., MARTIN, A. D. (2014). An Introduction to Empirical Legal Research. Oxford University Press. Oxford.
- ERDOĞAN, E., UÇÜNCÜ, S. H. (2020). Bilirkişilik Kurumu ve Bilirkişi Raporunun Delil Değerine İlişkin Bazı Sorunlar. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), 354–387.
- EUROPEAN COMMISSION (2025). Commission Staff Working Document Türkiye 2025 Report. SWD(2025)756 Final. Brüksel.
- FEDYNSKYJ, J. (1975). The Role of Judicial Decisions and Doctrine in Civil Law and Mixed Jurisdictions. Indiana Law Journal, 50(3), 636–639.
- HALL, M. A., WRIGHT, R. E. (2008). Systematic Content Analysis of Judicial Opinions. California Law Review, 96, 63–122.
- HANSON, M. A. ve diğ. (2024). The Strain on Scientific Publishing. Quantitative Science Studies, 5(4), 823–843.
- HATEMİ, H. (2021). Medeni Hukuka Giriş. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- HIRSCH, E. E. (1998). Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi (C. 1). Ankara Üniversitesi Yayınları. Ankara.
- KAPLAN, M. B. (2022). Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporu ile Uzman Görüşü Arasındaki Çelişkinin Giderilmesi. TAÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2), 557–587.

- KAŞAK, F. E. (2021). Hakimın Karar Verirken Bilimsel Görüşlerden Yararlanması (TMK m. 1/III). *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79(4), 1127–1167.
- KAUFMANN, A. (1963). The Ontological Structure of Law. *Natural Law Forum*, Paper 95, 79–96.
- OĞUZMAN, K., BARLAS, N. (2021). *Medeni Hukuk*. İstanbul.
- OVERBECK, A. E. von (1976–1977). Some Observations on the Role of the Judge Under the Swiss Civil Code. *Louisiana Law Review*, 37(3), 681–700.
- ÖZBAY, İ., NARBAY, Ş. (2025). Türk Hukukunda Hukuki Mütalaanın Önemi ve Niteliği. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 23(2), 117–146.
- ÖZBEK, M. S. (2017). Uzman Görüşünün Yargılamada Değerlendirilmesi. *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 4(1), 63–162.
- PEIL, M. (2012). Scholarly Writings as a Source of Law: A Survey of the Use of Doctrine by the International Court of Justice. *Cambridge Journal of International and Comparative Law*, 1(3), 136–161.
- PEHLİVANOĞLU, M.C. (2025), The Future of Citation in the Era of Artificial Intelligence (AI): Hallucinated Cases and Legal Scholarship, *Legal Technology Conference, Book of Proceedings (Full Text)*, 26- 35, Nouran Publishing. Cezayir.
- PEKCANITEZ, H., ÖZEKES, M., AKKAN, M., TAŞ KORKMAZ, H. (2017). *Medeni Usûl Hukuku (C. II)*. İstanbul.
- PETHERBRIDGE, L., SCHWARTZ, D. L. (2012). An Empirical Assessment of the Supreme Court's Use of Legal Scholarship. *North Carolina Law Review*, 101, 967–1032.
- PULAŞLI, H. (2022). *Şirketler Hukuku Şerhi (C. 4)*. Adalet. Ankara.
- RUBIN, E. L. (1988). The Practice and Discourse of Legal Scholarship. *Michigan Law Review*, 86, 1835–1905.
- SCHWARZENBERGER, G. (1956). The Province of the Doctrine of International Law. *Current Legal Problems*, 9(1), 235–265.
- SHECAIRA, F. P. (2013). *Legal Scholarship as a Source of Law*. Springer. New York.
- SMITS, J. M. (2015). What is Legal Doctrine? On the Aims and Methods of Legal-Dogmatic Research. *Maastricht European Private Law Institute Working Paper*, No. 2015/06.
- ŞENOC AK (BOZKURT). (2022). *Şirketler Hukuku Şerhi (C. 4)*. Seçkin. Ankara.
- T.C. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker Başvurusu, Başvuru No. 2015/18872, K.T. 22.11.2018.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANLIĞI (2018). *Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve Taslak Uygulama Tedbirleri*. Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı. Ankara.
- ZEVKLİLER, A. (1994). *Hukuk ve Öğreti*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 3, 375–395.
- Danıştay 6. D. E. 2008/13112 K. 2010/9098 T. 12/10/2010.

- Y. HGK., E. 2023/702 K. 2024/204 T. 24.4.2024
Y. HGK., E. 2023/589 K. 2024/212 T. 24.4.2024
Y. HGK., E. 2023/1060 K. 2024/137 T. 28.2.2024
Y. 10. HD., E. 2023/1275 K. 2024/6264 T. 4.6.2024
Y. 10. HD., E. 2023/3792 K. 2024/6292 T. 4.6.2024
Y. HGK., E. 2024/164 K. 2024/313 T. 6.6.2024
Y. HGK., E. 2023/684 K. 2024/318 T. 6.6.2024
Y. 10. HD., E. 2023/2173 K. 2024/5652 T. 21.5.2024
Y. 10. HD., E. 2023/6613 K. 2024/8438 T. 11.9.2024
Y. HGK., E. 2023/693 K. 2024/444 T. 18.9.2024
Y. HGK., E. 2023/251 K. 2024/662 T. 11.12.2024
Y. 12. HD., E. 2023/6375 K. 2024/3130 T. 28.3.2024
Y. 12. HD., E. 2023/2898 K. 2024/90 T. 9.1.2024
Y. 4. HD., E. 2023/12337 K. 2024/443 T. 15.1.2024
Y. 12. HD., E. 2023/2683 K. 2024/512 T. 18.1.2024
Y. 12. HD., E. 2023/5033 K. 2024/1916 T. 28.2.2024
Y. HGK., E. 2023/604 K. 2024/70 T. 7.2.2024
Y. 4. HD., E. 2023/13082 K. 2024/1866 T. 21.2.2024
Y. HGK., E. 2023/160 K. 2024/190 T. 17.4.2024
Y. 11. HD., E. 2023/3958 K. 2024/2082 T. 14.3.2024
Y. 4. HD., E. 2022/15295 K. 2024/3186 T. 28.3.2024
Y. 6. HD., E. 2024/1081 K. 2024/925 T. 18.4.2024
Y. 6. HD., E. 2024/716 K. 2024/1093 T. 25.4.2024
Y. 11. HD., E. 2023/295 K. 2024/4130 T. 21.5.2024
Y. 11. HD., E. 2023/568 K. 2024/4093 T. 20.5.2024
Y. 4. HD., E. 2022/1276 K. 2024/6521 T. 26.6.2024
Y. 4. HD., E. 2022/11224 K. 2024/8085 T. 24.9.2024
Y. 12. HD., E. 2024/4543 K. 2024/8419 T. 10.10.2024
Y. 6. HD., E. 2023/4282 K. 2024/4352 T. 26.11.2024
Y. HGK., E. 2024/108 K. 2024/596 T. 27.11.2024
Y. 12. HD., E. 2024/5445 K. 2024/10273 T. 5.12.2024
Y. 12. HD., E. 2023/6548 K. 2024/787 T. 24.1.2024
Y. 11. HD., E. 2022/7419 K. 2024/1381 T. 22.2.2024
Y. 11. HD., E. 2022/4698 K. 2024/1327 T. 21.2.2024

- Y. HGK., E. 2023/338 K. 2024/3 T. 24.1.2024
Y. 11. HD., E. 2023/350 K. 2024/3992 T. 16.5.2024
Y. 10. HD., E. 2024/312 K. 2024/3200 T. 26.3.2024
Y. HGK., E. 2023/342 K. 2024/82 T. 7.2.2024
Y. HGK., E. 2022/1131 K. 2024/75 T. 7.2.2024
Y. 10. HD., E. 2023/14425 K. 2024/890 T. 7.2.2024
Y. HGK., E. 2023/339 K. 2024/77 T. 7.2.2024
Y. 12. HD., E. 2024/694 K. 2024/2010 T. 4.3.2024
Y. 12. HD., E. 2023/6200 K. 2024/1549 T. 21.2.2024
Y. 10. HD., E. 2023/5444 K. 2024/8723 T. 18.9.2024
Y. HGK., E. 2023/589 K. 2024/212 T. 24.4.2024
Y. 10. HD., E. 2023/6630 K. 2024/4691 T. 30.4.2024
Y. 11. HD., E. 2023/5854 K. 2024/3113 T. 22.4.2024
Y. 11. HD., E. 2023/1194 K. 2024/3735 T. 9.5.2024
Y. 11. HD., E. 2024/738 K. 2024/4711 T. 5.6.2024
Y. 4. HD., E. 2021/24890 K. 2024/5839 T. 6.6.2024
Y. 11. HD., E. 2023/2142 K. 2024/5411 T. 1.7.2024
Y. 11. HD., E. 2023/2898 K. 2024/5371 T. 1.7.2024
Y. HGK., E. 2023/777 K. 2024/476 T. 25.9.2024
Y. 10. HD., E. 2023/7764 K. 2024/10023 T. 22.10.2024
Y. HGK., E. 2024/420 K. 2024/382 T. 10.7.2024
Y. 11. HD., E. 2024/1266 K. 2024/9319 T. 24.12.2024
Y. 11. HD., E. 2024/1029 K. 2024/9314 T. 24.12.2024
Y. 12. HD., E. 2023/3932 K. 2024/2080 T. 2.5.2024
Y. HGK., E. 2023/793 K. 2024/149 T. 6.3.2024
Y. HB., E. 2023/509 K. 2024/273 T. 8.7.2024
Y. HB., E. 2024/17 K. 2024/268 T. 8.7.2024
Y. HGK., E. 2022/59 K. 2024/27 T. 31.1.2024
Y. HGK., E. 2023/604 K. 2024/70 T. 7.2.2024
Y. 11. HD., E. 2023/3651 K. 2024/6737 T. 24.9.2024
Y. 10. HD., E. 2023/10048 K. 2024/4268 T. 22.4.2024
Y. 12. HD., E. 2024/2865 K. 2024/7879 T. 30.9.2024
Y. 11. HD, T. 09.05.2024, E. 2023/1194, K. 2024/3735.
Y. 15. HD, T. 10.11.2016, E. 2015/5127, K. 2016/4635.

Y. 19. HD, T. 18.02.2014, E. 2014/872, K. 2014/3096.

Y. 3. HD, T. 24.04.2018, E. 2016/17504, K. 2018/4357.

Y. HGK, T. 07.03.2007, E. 2007/1-101, K. 2007/107.

Y. İ.B.H.G.K., T. 26.03.1962, E. 23, K. 3.

Y. 11. HD., E. 2022/3981 K. 2024/316 T. 16.1.2024

Y. 11. HD., E. 2022/5809 K. 2024/2307 T. 20.3.2024

Y. HGK., E. 2023/6 K. 2024/292 T. 29.5.2024

Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu, Başvuru No. 2019/7, Karar No. 2019/8, T. 24.10.2019.